

Громадська організація
«Центр економічних досліджень та розвитку»

Збірник тез наукових робіт учасників
Всеукраїнської науково-практичної конференції

**ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ
В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН**

11 липня 2020 року

Одеса
2020

Матеріали друкуються в авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думку та погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

Економічна політика держави в умовах трансформаційних змін: збірник тез наукових робіт учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 11 липня 2020 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О.: ЦЕДР, 2020. – 100 с.

Экономическая политика государства в условиях трансформационных изменений: сборник тезисов научных работ участников Всеукраинской научно-практической конференции (г. Одесса, 11 июля 2020 г.) / ОО «Центр экономических исследований и развития». – О.: ЦЭИР, 2020. – 100 с.

ЗМІСТ

**НАПРЯМ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ
ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ**

Кононенко О. М. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	5
--	---

**НАПРЯМ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО
І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ**

Євдоченко О. О. СУЧАСНІ ТРЕНДИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА	10
Майборода Ю. О. МОДЕЛЬ ВЗАЄМОВІДНОСИН УРЯДУ ТА ТНК В КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ США	13
Осіпова А. А. МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА США	17
Цевух Ю. О., Шендерова А. Р. АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ	20
Шацька З. Я., Ковальчук Ю. В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19	25

**НАПРЯМ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ
НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ**

Іванов С. В., Ляшенко В. І., Осадча Н. В. РОЗВИТОК ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ	30
Стрілець В. Ю. ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ФАКТОРИ, ЩО ЇЇ СПРИЧИНЮЮТЬ	35
Цалан М. І., Шоля Р. І. ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ	38

НАПРЯМОК 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Гавриленко Д. М. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	43
Лазебник О. О. ДИВЕРСИФІКАЦІЯ: ПЕРСПЕКТИВА ЧИ ЗАГРОЗА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	46
Ляхович Л. А. ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ КОМПАНІЇ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЗМІН	50

враховуючи наявність в області ДніпроГЕС, Запорізької АЕС та самої потужної в Україні Запорізької ТЕС, на другому місці за обсягом реалізації знаходиться галузь «Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря», яка має частку 25,6%. На третьому місці за обсягом реалізації промислової продукції в Запорізькій області знаходиться харчова галузь, яка має частку 13,9%, причому, як і для Запорізької області, обсяг реалізації харчової галузі більше, ніж обсяг реалізації сільськогосподарської продукції (21,2 млрд. грн. проти 15,0 млрд. грн.). Важливим як на рівні області, так і на загальноукраїнському рівні є машинобудування, частка якого становить, відповідно, 11,9% та 15,6% [9].

Таким чином, Запорізька область відрізняється домінуванням переробної промисловості, головною в якій є промисловість низького ступеню переробки – металургія, але є й більш розвинуті галузі – машинобудування та харчова промисловість. Галузі новітніх технологічних устроїв, таких, як електроніка або відновлювана енергетика розвинуті недостатньо. Недостатньо розвинуті також забезпечуючи галузі, такі, як інформаційні та телекомунікаційні технології, будівництво, транспорт.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
2. Иванов С.В., Ляшенко В.И. Перспективы и критерии пост- и неоиндустриализма в Донбассе в условиях перехода к технологиям 6-й длинной волны Н. Кондратьева. URL: <https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2017/10/13.pdf>
3. Прокопенко Р.В. Анализ перспектив отраслей украинской экономики при выходе из кризиса / Р.В. Прокопенко // Управление экономикой: теория та практика. Четверті Чумаченківські читання: зб. наук. праць. – 2015. – С. 156-165.
4. Как изменится потребление металлопроката в мире в 2017-2018 гг. URL: [delo.uahttps://delo.ua/business/kak-izmenitsja-potreblenie-metallo-prokata-v-mire-v-2017-2018-gg-330316/?supdated_new=1495121319](https://delo.ua/business/kak-izmenitsja-potreblenie-metallo-prokata-v-mire-v-2017-2018-gg-330316/?supdated_new=1495121319)
5. Крамар О. Невиправданий оптимізм. URL: <https://tyzhden.ua/Economics/244319>
6. Ляшенко В., Амоша А., Дубнина М., Качура С., Марченко В. Регионы Украины: оценка конкурентоспособности // Экономист. – 2005. – № 12. – С. 62-74.

Стрілець В. Ю.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та банківської справи

ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

м. Полтава, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ФАКТОРИ, ЩО ЇЇ СПРИЧИНЮЮТЬ¹

Прагнення до покращення стану та перспектив розвитку національної економіки України зумовлює проведення ряду реформ соціально-економічного та правового характеру, що під впливом глобальних викликів та нових можливостей призводить до трансформації національної економіки.

Трансформаційні процеси є невід'ємною умовою розвитку будь-якого об'єкта чи системи, що обумовлює численні їх дослідження в усіх сферах та галузях науки. Так, у Великому економічному словнику під трансформацією розглядається «одна з операцій процесу організації, яка означає реформування головної цілі у ряд взаємозв'язаних локальних цілей та задач, що забезпечують досягнення корінних результатів» [2, с. 1089]. Економічна енциклопедія визначає зміст поняття «трансформація» як «взаємодію різних процесів та явищ у сфері економіки, політики та іншого, які в результаті забезпечують формування нової якості соціальної системи в цілому» [1, с. 681].

Розглядаючи поняття «трансформація економіки», слід виділити ряд тверджень українських науковців щодо її сутності. Зокрема, Маркович І.Б. розглядає: «трансформацію економічного процесу» як категорію, що демонструє якісні перетворення економічних систем та характеризує різні форми суттєвих змін економічних систем безвідносно до вектора наслідків, відображає перехід економічної системи на новий рівень розвитку [5, с. 80]; Івченко Є.А. стверджує, що трансформація економіки визначає якісні перетворення або становлення економічної системи різного масштабу, що дозволяє перехід на новий рівень функціонування і розвитку системи, який здійснюється послідовно та безперервно на всіх рівнях економічної системи [4]; Радченко О.П., Шавалюк О.І. зазначають, що трансформація не зводиться лише до ринкових реформ, а має комплексний характер, включаючи

¹ Робота виконується за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 0117U003922 «Інноваційні драйвери національної економічної безпеки: структурне моделювання та прогнозування»

перетворення у політичній, інституціональній та культурній сферах, що синхронізуються між собою у просторі й часі [11, с. 43]. Івашина С. Ю., Івашина О. Ф. визначають трансформацію як глибинні перетворення, що зумовлені змінами технології та відбуваються на рівні економічних відносин, інститутів економічної та соціальної сфери [3, с. 310].

В цілому, враховуючи особливості національної економіки України, зокрема, процеси постійного удосконалення законодавчо-нормативного підґрунтя, податкові, пенсійні, соціальні реформи, інформатизацію та диджиталізацію суспільства та виклики, спричинені світовими кризовими явищами, вважаємо за доцільне запропонувати розуміння сутності «трансформації національної економіки» як процесу якісного перетворення економіки інструментами реструктуризації, реорганізації, цифровізації, інфраструктурної перебудови економічної системи, що зумовлені впливом факторів прямої дії уряду у напрямі покращення соціально-економічного середовища та необхідністю адаптації до ризиків невизначеності економічних процесів, наслідком чого є створення нової моделі національної економіки.

Погоджуємося із твердженням Радченко О.П., Шавалюк О.І., що об'єктивна необхідність трансформації економіки України викликана впливом факторів, до яких авторами віднесено: перехід від екстенсивних методів господарювання до інтенсивних; забезпечення структурної перебудови економіки на базі новітніх технологій, розширення наукоємних виробництв; реалізація програм нарощування виробництва товарів споживчого ринку, збалансованих з динамікою платоспроможного попиту; пріоритетність малих форм господарювання; утримання інфляції, індексація всіх кількісних параметрів економічних показників; забезпечення ефективності соціальних реформ [7, с. 253]. На наш погляд, враховуючи сучасний етап інформаційного розвитку суспільства, ключовими факторами, що спричиняють трансформацію національної економіки України є:

- технологічні інновації та розвиток цифрових технологій. Досягнення в галузі технологій та інноваційної політики сприяє покращенню національної економіки країн, відкриває доступ до світових ринків та мережі знань за відносно низькою ціною;

- поширення електронного бізнесу та електронною комерції. Інтернет надає платформу для мільйонів щоденних онлайн-транзакцій та комунікацій, що має вагомий внесок в окремі економіки;

- цифрова трансформація, що має позитивний вплив на розвиток малого та середнього підприємництва як ключового інструменту

розвитку економіки. Вона надає нові можливості для розвитку малого та середнього бізнесу, сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності на локальних та глобальних ринках за рахунок інновацій у продуктах, послугах, виробничих процесах;

- глобалізація, яка сприяє покращенню взаємодії між суспільствами та урядами у процесі транскордонних взаємних економічних інтеграцій та залученні національної економіки до світового ринку;

- популяризація смартфонів. Смартфони нового покоління дозволяють використовувати можливості електронного уряду у повному обсязі, реалізувати «державу у смартфоні», встановлюючи прямий зв'язок населення із державою, мінімізуючи втрати часу та коштів на отримання адміністративних, інформаційних та консультативних послуг;

- використання штучного інтелекту для поширення важливої інформації, реалізації інструментів національної економіки. Зокрема, застосування чатботів, що імітують письмове чи словесне спілкування, може полегшити реалізацію програм підтримки економіки державою та міжнародними організаціями та урядами;

- розвиток робототехніки. Використання роботів сприяє автоматизації виробничих процесів, вивільнюючи трудовий потенціал для більш інтелектуальної, висококваліфікованої праці.

В цілому процес трансформації національної економіки є безперервний, оскільки зміни її якісних та кількісних параметрів відбуваються під перманентним впливом факторів навколишнього середовища. Інформатизація суспільства є одним із ключових факторів сучасних перетворень в економіці, тому важливими напрямками майбутніх досліджень є визначення її впливу на окремі галузі та сфери економічної системи України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Большая экономическая энциклопедия. Москва : Эксмо, 2008. 816 с.
2. Большой экономический словарь / ред. А.Н. Азрилян. Москва : Институт новой экономики, 2002. 1280 с.
3. Івашина С.Ю., Івашина О.Ф. Соціально-інституціональні аспекти економічної трансформації. *Проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 309-314.
4. Івченко Є.А. Трансформація як поняття та підходи до його розуміння в економічному контексті. *Ефективна економіка*. 2015. № 12. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5827> (дата звернення 5.06.2020).

5. Маркович І.Б. Розкриття сутності поняття трансформації економічного простору в системі категорій розвитку національної економіки. *Економіка розвитку*. 2014. № 2. С. 77-81.

6. Радченко О.П., Шавалюк О.І. Особливості трансформації економіки України. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2017. Т. 16. № 2(36). С. 144-154.

7. Чернюк Л.Г. Трансформаційні процеси в економіці України та її регіонах: проблеми та перспективи. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки*. 2011. № 1 (48). С. 252-256.

Цалан М. І.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Шоля Р. І.

здобувач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород, Україна

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ

Сьогодні в економіці значущості набуває поняття пріоритетів як у контексті здійснення окремих поточних процесів, так і вибудови перспективних планів розвитку. Пріоритет зазвичай означає «першість у чомусь» або «переважне значення чогось». У Словнику української мови пріоритет визначається як першість у якому-небудь відкритті, винаході, висловленні ідеї [1, с. 108]. У контексті дослідження пріоритетів розвитку підприємництва ми розуміємо їх як орієнтації у сфері підприємництва, які сьогодні мають для підприємців переважне значення і на досягнення яких спрямовуються основні зусилля як органів влади, так і самих підприємців. Дійсно, своє бачення пріоритетів у першу чергу повинні вибудувати самі підприємці, а пріоритети органів влади різного рівня не повинні суперечити їм. Тому пріоритети одних та інших у цілому повинні концептуально співпадати. Основна відмінність між першими та другими полягає у задоволенні інтересів. Так пріоритети підприємців у першу чергу спрямовані на задоволення інтересів підприємця та покращення результатів його підприємницької

діяльності, у той час як пріоритети органів влади передбачають, з одного боку, створення сприятливих умов для здійснення підприємницької діяльності, а з іншого – задоволення інтересів держави, у першу чергу економічних, фінансових, комерційних опосередковано шляхом розвитку підприємництва.

Для забезпечення досягнення пріоритетів потрібен спеціальний економічний механізм. Як стверджує Андрєєв Б.Ф., механізм як категорія є тим інструментом, що забезпечує поступальний розвиток об'єкта, на який спрямовано рушійну силу чинників зовнішнього середовища. Структура та зміст механізму зазнають змін у процесі розвитку [2, с. 40]. Важливо зауважити, що кожній системі, якого б економічного характеру вона не була, потрібен адекватний механізм приведення її в дію. Крім того, важливо, що одній і тій самій системі у різні періоди часу для забезпечення найбільш ефективної її діяльності, може знадобитися різний механізм, або той самий, але з іншим доповненням чи урізаним набором інструментів залежно від дії чинників зовнішнього середовища.

Механізм – це історична категорія, тобто на кожному етапі розвитку певної системи, механізм, який забезпечує її повноцінне функціонування, повинен бути адекватний її вимогам і відповідати поточним умовам економічного розвитку країни, регіону, галузі і т.д. Вченими розробляються механізми конкретно під те чи інше економічне явище чи процес. Найбільш поширені механізми, які використовуються у сучасній економічній науці та на практиці, є такі: господарський, економічний, організаційно-економічний та ін. Ці механізми являють собою способи організації суспільного виробництва на різних рівнях (країни, регіону, галузі, підприємства), взаємодії суб'єктів господарювання. Економічний механізм, який зазвичай є компонентом господарського механізму, на думку А.Ю. Семенової, включає внутрішню і зовнішню складові [3, с. 189]. Погоджуємося, що для активізації розвитку підприємництва, заходи повинні бути вжиті як на рівні підприємств, так і в середовищі, в якому вони діють. Крім названих видів виділяють механізми розвитку, управління, планування, стимулювання та активізації. Якщо механізм управління переважно застосовується на рівні підприємства і визначається як сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаних спільністю мети, за допомогою яких здійснюється узгодження суспільних, групових і особистих інтересів, забезпечуються функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи [4] або як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан